

Sygn. akt III AUa 330/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Dorota Elżbieta Zarzecka

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 3 listopada 2022 r. w B.

sprawy z odwołania A. H.

przeciwko ***Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.***

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji A. H.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 2 marca 2022 r. sygn. akt III U 669/21

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 330/22

UZASADNIENIE

A. H. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. z 23 sierpnia 2021 r., znak (...), zawieszającej wypłatę emerytury ustalonej na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z uwagi na zbieg świadczenia z emeryturą policyjną, przyznaną decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA z 1.06.2005 r., znak (...)SP, z uwzględnieniem 75% podstawy wymiaru z tytułu wysługi lat, czyli maksymalnym wymiarze.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce wyrokiem z 2 marca 2022 r. oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 23.08.2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. Wydział (...) Umów Międzynarodowych (ZUS-IO/W-wa - (...)) - na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem postanowień Umowy z 2.04.2008 r. o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, wydał decyzję o przyznaniu A. H. prawa do polskiej emerytury od 1.07.2021 r., zawieszając wypłatę emerytury z uwagi na zbieg świadczeń.

Sąd wskazał, że A. H. służbę w pożarnictwie rozpoczął 1.08.1973 r. z chwilą przyjęcia do Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej i zakończył 25.02.2005 r. przejściem na zaopatrzenie emerytalne. Do wyliczenia emerytury policyjnej przyjęto następujące okresy służby odwołującego:

- 1) od dnia 1.08.1973 r. do dnia 3.06.1977 r. (...)
- 2) od dnia 27.06.1977 r. do dnia 31.05.1989 r. (...) O.
- 3) od dnia 1.12.1990 r. do dnia 30.06.1992 r. (...) O.

- 4) od dnia 1.07.1992 r. do dnia 31.08.1992 r. (...) O.
- 5) od dnia 1.09.1992 r. do dnia 31.08.1993 r. (...)
- 6) od dnia 1.09.1993 r. do dnia 31.12.1998 r. (...) O.
- 7) od dnia 1.01.1999 r. do dnia 25.02.2005 r. (...) z siedzibą w W..

Łącznie okres służby zaliczony do wysługi emerytalnej wyniósł ponad 30 lat.

Na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, (...), AW, SG, BOR, (...) i SW oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67 z późn. zmianami), decyzją z 1.06.2005 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji ustalił wnioskodawcy prawo do emerytury policyjnej z dniem 26 lutego 2005 r. i do jej ustalenia przyjął ww. okresy służby.

Sąd zauważył, że oprócz ww. okresów służby odwołujący był również zatrudniony na podstawie umów o pracę w Biurze Terenowym Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w O. oraz w Oddziale (...) woj. (...), Filii w O., gdzie wykonywał pracę na stanowisku Dyrektora Biura Terenowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w O., tj. nie wynikającą z jego zakresu obowiązków w miejscu pełnienia służby. Zgromadzone na koncie ZUS składki pochodziły z pracy w zakładach niezwiązanych ze służbą w (...).

Sąd wskazał, że w myśl art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2020.0.53 t.j.) w razie zbiegu, u jednej osoby, prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Przepis ust. 1 stosuje się, również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna, została obliczona według zasad, określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (ust. 2). Zgodnie z powyższym, obowiązującą zasadą jest wypłacanie jednego świadczenia.

Natomiast w myśl art. 2 ust. 2 ww. ustawy, świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej, jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach.

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U.2020.0.723 t. j.), w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Wybór świadczenia przewidzianego w odrębnych przepisach nie pozbawia osoby uprawnionej innych świadczeń i uprawnień przysługujących emerytom i rencistom policyjnym.

Sąd Okręgowy odwołał się do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21, w której orzeczono, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 291 ze zm. w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 586 ze zm.). SN w uchwale tej uznał, że budzący wątpliwości interpretacyjne zwrot „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej) ...” użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, wykładany z uwzględnieniem reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych powinien być rozumiany jako odnoszący się tylko do żołnierzy, których emerytury są obliczane na podstawie tych przepisów, a zatem do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej, odpowiednio po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz po dniu 31 grudnia 2012 r.

Sąd Okręgowy podniósł, że z uwagi na to, że przepisy dotyczące zabezpieczenia emerytalnego odwołującego są tożsame z tymi, które dotyczą żołnierzy zawodowych cytowana uchwała miała również zastosowanie w rozpoznawanej sprawie, na co zwrócił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały.

Sąd pierwszej instancji podzielił w całości stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w przywołanej uchwale, które było zgodne ze stanowiskiem wcześniej utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych.

Odnosząc się dodatkowo do stanowiska pełnomocnika odwołującego, przedstawionego w toku rozprawy w dniu 2 marca 2022 r., Sąd wskazał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest możliwe przyznawanie świadczeń bez spełnienia przesłanek ich nabycia, w oparciu o zasady współżycia społecznego, albowiem w tego typu sprawach nie stosuje się art. 5 k.c. i art. 8 k.p.

Mając na względzie poczynione ustalenia, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył pełnomocnik A. H.. Wyrok zaskarżył w całości i zarzucił mu naruszenie art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, 2245, z 2019 r. poz. 39, 730, 752, 1622, 1915, 2070) poprzez jego niewłaściwą wykładnię i uniemożliwienie, po spełnieniu ustawowych przesłanek, skorzystania z świadczenia należnego odwołującemu z powszechnego systemu emerytalnego.

Wskazując na powyższe, pełnomocnik A. H. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę decyzji z 23.08.2021 r., znak (...) i zobowiązanie organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. do podjęcia wypłaty emerytury ustalonej dla odwołującego A. H..

Wniósł również o zasądzenie na rzecz odwołującego od organu emerytalno-rentowego kosztów sądowych za I i II instancję w tym kosztów zastępstwa prawnego wraz z odsetkami wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny przyjmuje poczynione w pierwszej instancji ustalenia faktyczne za własne, bez potrzeby ich korekty, czy uzupełniania, czyniąc je zarazem integralną częścią niniejszego orzeczenia, w konsekwencji czego nie zachodzi potrzeba ich szczegółowego powtarzania.

Problem, który został poruszony w apelacji, sprowadza się w istocie do wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (zwanej dalej „ustawą emerytalną”) oraz

art. 7 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową”), a dokładnie tego, czy ubezpieczonemu, który pozostawał w służbie mundurowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę policyjną wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru, na której wysokość nie miały wpływu okresy składkowe i nieskładkowe uprawniające go również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego, czy też oba świadczenia. Zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 ustawy zaopatrzeniowej wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może jednocześnie pobierać emerytury policyjnej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia, przy czym art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej określa wyjątki od tej zasady. Jeden z wyjątków odnosi się do przypadku obliczenia emerytury policyjnej, na podstawie art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy zaopatrzeniowej.

Kwestia zasad wypłaty emerytury powszechnej pozostającej w zbiegu z emeryturą wojskową/policyjną wywoływała rozbieżności w dotychczasowym orzecznictwie. W jednym z poglądów przyjmowano bowiem, że ubezpieczony, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., nie ma możliwości kumulacyjnego pobierania obu świadczeń, nawet jeżeli pobierana przez niego emerytura wojskowa została obliczona wyłącznie przy uwzględnieniu okresów wysługi wynikających z zawodowej służby wojskowej. Pojawiały się również poglądy, w świetle których użyte w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej sformułowanie „emerytura obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie.

Ostatecznie problem wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej ponownie stał się przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w sprawie III UZP 7/21, w której 15 grudnia 2021 r. została wydana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego. Punktem wyjścia tych rozważań stała się obowiązująca w polskim prawie zabezpieczenia społecznego zasada prawa do jednego świadczenia z tytułu tego samego ryzyka ubezpieczeniowego, zwana też zasadą niekumulacji świadczeń. W systemie powszechnym zasada znajduje potwierdzenie w art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, który stanowi, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, a także w art. 95 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którym przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, to jest żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej. Jak wynika ze stanowiska Sądu Najwyższego, zgodnie z zasadą wypłaty jednego świadczenia (tzw. zasadą niekumulacji świadczeń) ubezpieczony uprawniony do emerytury powszechnej z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej/policyjnej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia. Oznacza to, że w każdym przypadku osoba uprawniona do emerytury wojskowej/policyjnej oraz emerytury powszechnej, która pozostawała w zawodowej służbie wojskowej w dniu 1 stycznia 1999 r. musi dokonać wyboru świadczenia, które ma być jej wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez „uzupełnienia” jej o zwiększenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych.

Wyjątkiem od zasady niekumulacji świadczeń są przypadki, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych m.in. w art. 15a albo art. 18e ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, a zatem w stosunku do „żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.” oraz „żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.”. Sąd Najwyższy stwierdził, że wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej

zwrotu „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. Wskazany wyjątek ma zatem zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do żołnierzy wymienionych w tych przepisach, tj. w art. 15a albo art. 18e ustaw zaopatrzeniowej, a zatem do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej, odpowiednio po 1 stycznia 1999 r. oraz po 31 grudnia 2012 r. Wyjątki powinny być natomiast interpretowane ściśle, dlatego możliwość wypłaty dwóch świadczeń emerytalnych (powszechnego i wojskowego) nie powinna rozciągać na inne podmioty niż te, które zostały wymienione w art. 15a albo art. 18e ustawy zaopatrzeniowej.

Wskazana w uchwale III UZP 7/21 wykładnia art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej odmiennie określa zasady wypłaty świadczenia powszechnego ze świadczeniem wojskowym/policyjnym pozostających ze sobą w zbiegu. Dotychczasowa wykładnia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, którą również przyjmował Sąd Apelacyjny w Białymstoku, dawała możliwość wypłaty dwóch świadczeń emerytalnych, tj. emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, jeżeli emerytura wojskowa została obliczona wyłącznie z uwzględnieniem okresów wysługi wynikających z zawodowej służby wojskowej. Wprawdzie Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę nie jest związany stanowiskiem wyrażonym w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego wydanej w sprawie III UZP 7/21, to jednak uchwały Sądu Najwyższego podejmowane w powiększonym składzie stanowią istotny instrument sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez Sąd Najwyższy określony w art. 1 ust. 1 pkt 1a ustawy o Sądzie Najwyższym, m.in. poprzez zapewnienie jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych. Odwołanie się do poglądu Sądu Najwyższego dokonującego wykładni prawa w innej sprawie, o identycznym stanie prawnym, zdaniem Sądu Apelacyjnego, jest wskazane i oczekiwane, ponieważ jednym z celów orzecznictwa Sądu Najwyższego jest zapewnienie jednolitości w zakresie orzekania. Uprawniona jest wręcz teza, że to ignorowanie pogłębionej wykładni prawa dokonanej przez Sąd Najwyższy z reguły będzie skutkować rażącym naruszeniem prawa przez sąd orzekający. Brak formalnego związania w innej sprawie nie zwalnia sądu od prawidłowego zastosowania danej normy, a wypowiedź Sądu Najwyższego w powiększonym składzie, w kwestii jej stosowania jest trudną do zignorowania wskazówką, zwłaszcza jeżeli sąd orzekający – tak jak Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie – podziela obecnie taką wykładnię.

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności rozpoznawanej sprawy, należało wskazać, że A. H. pełnił służbę w pożarnictwie w okresie od 1.08.1973 r. do 25.02.2005 r., a zatem rozpoczął służbę przed 2 stycznia 1999 r. Ponadto był uprawniony do pobierania emerytury mundurowej wynoszącej 75% podstawy wymiaru, na której wysokość nie miały wpływu okresy składkowe i nieskładkowe, z tytułu których był również uprawniony do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od 1 lipca 2021 r. Zgodnie zatem z wyżej zaprezentowaną wykładnią art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, odwołujący może pobierać wyłącznie jedno świadczenie – wyższe lub wybrane przez niego. Nie przysługuje mu natomiast prawo do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych, tj. emerytury policyjnej oraz emerytury powszechnej.

Zasadnie zatem Sąd Okręgowy uznał, że decyzja organu rentowego, w zakresie zawieszenia wypłaty świadczenia emerytalnego z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia, była prawidłowa.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację.